

Eetu Joonatan Pitkänen

Kyberkiusaamisen kehittyminen ja sille altistuminen

Tietotekniikan kandidaatintutkielma

16. marraskuuta 2020

Jyväskylän yliopisto

Informaatioteknologian tiedekunta

Tekijä: Eetu Joonatan Pitkänen

Yhteystiedot: eetu.j.pitkanen@student.jyu.fi

Ohjaaja: Sanna Juutinen, Tytti Saksa

Työn nimi: Kyberkiusaamisen kehittyminen ja sille altistuminen

Title in English: The Evolution of Cyberbullying and Being Susceptible to It

Työ: Kandidaatintutkielma

Opintosuunta: Informaatioteknologia

Sivumäärä: 16+0

Tiivistelmä: Tämän kandidaatintutkielman tarkoituksena on kerätä tietoa ja analysoida kyberkiusaamisen teoriaa ja vetää siitä johtopäätöksiä, kuten mikä altistaa kyberkiusaamiselle ja miten kyberkiusaaminen on muuttunut viime vuosina. Koska kyberkiusaaminen kehittyy yhtä nopeasti kuin sosiaalinen media, on ajankohtainen katsaus aina tärkeä. Tutkimus toteutetaan kirjallisuuskatsauksena, joka perehdyttää lukijan kyberkiusaamisen lyhyeen historiaan viime vuosilta ja pureutuu aiheen teoriaan.

Avainsanat: JYU, Bachelor's Thesis, kandidaatintutkielma, kiusaaminen, kyberkiusaaminen, sosiaalinen media, altistuminen, sisältö

Abstract: The purpose of this Bachelor's Thesis is to collect information and to analyze the theory of cyberbullying and drawing conclusions from it. For example, what makes one susceptible to cyberbullying and how cyberbullying has changed in the last couple of years. Since cyberbullying is developing as fast as the social media it takes place in, a topical summary is always necessary.

The thesis will be conducted as a literature review, which will acquaint the reader with the short history of cyberbullying and will delve into the theory of the matter.

Keywords: JYU, Bachelor's Thesis, bachelor's thesis, bullying, cyberbullying, social media, susceptibility

Termiluettelo

Kiusaaja	Kiusaaja on se henkilö, joka aloittaa kiusaamisen ja kohdistaa sen uhriin.
Kiusaaminen	Kiusaaminen on toiseen henkilöön kohdistuvaa toistuvaa henkistä tai fyysistä väkivaltaa.
Kiusattu	Kiusattu on kiusaamisen uhri, johon kohdistuu jatkuvaa henkistä tai fyysistä väkivaltaa.
Kyberkiusaaminen	Tunnetaan myös nimellä sähköinen kiusaaminen tai verkossa tapahtuva sosiaalinen julmuus, määritellään kiusaamisena sähköpostin, yksityisviestien, chat-huoneiden, nettisivun, nettissä olevan pelin tai puhelimeen lähetettyjen viestien tai kuvien kautta. (ks. Kowalski, Limber ja Agatston 2012, s.1-2).
Sisältö	Sisällöllä tarkoitetaan nettiin tai sosiaaliseen mediaan ladattavaa tekstiä tai mediaa. Tässä tutkielmassa tämä sisältö on yleensä kiusaajan lataamaa ja kiusatulle haitallista, sekä usein tarkoituksellisesti loukkaavaa.

Sisältö

1	JOHDANTO	1
2	KYBERKIUSAAMISEN KEHITTYMINEN JA SILLE ALTISTUMINEN	2
2.1	Kyberkiusaamisen määritelmä	2
2.2	Kyberkiusaaminen vs kiusaaminen oikeassa elämässä	4
2.3	Kyberkiusaamisen historia	5
2.4	Kyberkiusaamiselle altistuminen	7
2.5	Kyberkiusaamiseen puuttuminen	8
3	YHTEENVETO	10
	LÄHTEET	11

1 Johdanto

Miten kyberkiusaaminen on kehittynyt vuosien varrella? Mikä erottaa oppilaan, jota kiusataan koulussa paikan päällä ja toisen, jota kiusataan vain ja ainoastaan internetin välityksellä? Kyberkiusaamisella tarkoitetaan internetin tai sosiaalisen median välityksellä tapahtuvaa kiusaamista, esimerkiksi loukkaavien viestien, kommenttien, kuvien tai videoiden kautta. Kyberkiusaaminen kehittyy aivan yhtä nopeasti kuin ne sosiaaliset mediat, joiden välityksellä se tapahtuu.

Kyberkiusaaminen vuonna 2010 oli aivan erilaista kuin vuonna 2015 ja voidaan olettaa, että se on jälleen, vuoteen 2020 mennessä, muuttunut täysin. Yhdistämällä aiheesta kertovaa kirjallisuutta ja omakohtaista kokemustani sosiaalisesta mediasta ja kyberkiusaamisesta, voidaan tarkastella aihetta uudenlaisesta näkökulmasta.

Aluksi tutkielmassa määritellään kyberkiusaaminen kunnolla niin käsitteen, kuin sen historiankin kautta. Sitten käydään läpi, mitkä tekijät altistavat internetin välityksellä tapahtuvalle kiusaamiselle ja mitä kukakin voi tehdä sitä vastaan, niin sitä havaitessaan, kuin myös ennalta ehkäistäkseen.

2 Kyberkiusaamisen kehittyminen ja sille altistuminen

Ennen kuin käsitellään kyberkiusaamisen teoriaa, on se hyvä määritellä kunnolla. Kiusaaminen ylipäätään on tahallista toistettua aggressiota kohdeyksilötä kohtaan (Triggs 2014). Kyberkiusaaminen eroaa tavallisesta kiusaamisesta niin, että kiusaaja voi olla anonyymi ja tekijää voi olla haastavaa jäljittää ja tunnistaa. Tekijä ei myöskään välttämättä ymmärrä teoistaan aiheutuvaa haittaa, varsinkaan jos hän ei tunne uhria. (Kiriakidis 2014) Kyberkiusaamista voidaan pitää myös perinteisen kiusaamisen jatkeena. Kiusaajan on myös vaikeampi kehittää empatiataitojaan, sillä kiusaajalle ei välttämättä tule minkäänlaisia seuraamuksia. (Triggs 2014)

2.1 Kyberkiusaamisen määritelmä

Kyberkiusaaminen tunnetaan myös nimellä sähköinen kiusaaminen tai verkossa tapahtuva sosiaalinen julmuus. Se määritellään kiusaamisena sähköpostin, yksityisviestien, chat-huoneiden, nettisivun, netissä olevan pelin tai puhelimeen lähetettyjen viestien tai kuvien kautta. (ks. Kowalski, Limber ja Agatston 2012, s.1-2). Nykyään yllä olevaan määritelmään voi lisätä myös sosiaalisen median.

Perinteisessä kiusaamistilanteessa on tietyt roolit, jotka toistuvat suurimmassa osassa kiusaamistapauksia. Sama pätee oletettavasti myös kyberkiusaamiseen. **Kiusaaja** on tilanteessa yleensä aloittaja, johtaja ja pääasiallinen toimija. Tämä pätee sosiaaliseen mediaankin, sillä kiusaaja voi laukaista kiusaamistilanteita samalla periaatteella, kuin oikeassakin elämässäkin. **Kiusaajan apuri** on kiusaaja, joka on enemmän seuraajan roolissa ja tukee pääkiusaajaa joko verbaalisesti tai fyysisesti. Kyberkiusaamisessa tämä näkyy esimerkiksi kiusaajan kommentin tykkäämisenä, kiusaajan kommentin tai julkaisun jakamisena tai kommenttiketjun jatkamisena. **Vahvistaja** tunnetaan myös hiljaisena hyväksyjänä. Vahvistajat näkevät ja tunnistavat kiusaamistilanteen, tulevat katsomaan kiusaamista, naureskelemaan tilanteelle tai ylipäätään olemaan läsnä ja luovat näin ”yleisö” kiusaajalle. Kyberkiusaamistilanteessa he esimerkiksi tykkäävät kiusaajan julkaisusta, katsovat ja seuraavat kiusaamistilanteeseen liittyvää sisältöä. **Puolustaja** puolustaa kiusattua, tukemalla tai lohduttamalla kiusattua tai

aktiivisesti puuttamalla kiusaamiseen. **Ulkopuolinen** on eri asia, kuin hiljainen hyväksyjä, sillä hän pysyy kiusaamistilanteen ulkopuolella kokonaan. Yksi henkilö voi olla useassa roolissa, eivätkä ne sulje pois toisiaan. (Salmivalli ym. 1996) Kiusaamisen samankaltaiset roolit ovat myös syy siihen, miksi kyberkiusaaminen ja ”perinteinen” kiusaaminen ovat niin lähellä toisiaan.

On myös havaittu korrelaatio kyberkiusattuna ja kyberkiusaajana olemisen välillä, (Lozano-Blasco, Cortés-Pascual ja Latorre-Martínez 2020) mikä tarkoittaa sitä, että kyberkiusaamisen uhri voi kokemansa kiusaamisen vuoksi muuttua itse kyberkiusaajaksi.

2.2 Kyberkiusaaminen vs kiusaaminen oikeassa elämässä

Weber ja Pelfrey Jr. (2014) kertovat tutkimuksessaan, että oppilaat paljastivat ongelmia kyberkiusaamisen määrittelyyn liittyen. Miespuolinen Yhdysvalloissa sijaitsevan lukion opiskelija sanoi, että he eivät käytä termiä ”kyberkiusaaminen”. Kyberkiusaaminen ei ole termi, jota nuoriso käyttää, vaan se on aikuisten luoma käsite internetissä kiertäville huhuille, juoruille ja ”trash-talkille”. Sen sijaan opiskelijoilla ei ole nimeä tälle ilmiölle. Tämä paljastaa eron teorian ja käytännön välillä, mikä täytyy kuroa umpeen. Se johtaa oppilaita myös epävarmuuteen siitä, mitä kyberkiusaaminen oikeasti on. (Weber ja Pelfrey Jr. 2014, s. 56-57)

Kyberkiusaamisen eri osapuolien iät vaikuttavat myös kyberkiusaamisen määrittelyyn. Kyberkiusaamisen pitää tapahtua alaikäisten välillä. Kun aikuinen liittyy asiaan, on kyseessä joko kyberhäräintä tai kyberstalkkaus. (“Wiredsafety - Helping Everyone Stay Safer Online Since 1995” 2016)

Kyberkiusaaminen voi joskus olla tulkinnanvaraista, aivan kuten kiusoittelu oikeassakin elämässä. (Kowalski, Limber ja Agatston 2012, s.59) Se, mikä voi kahden ihmisen välillä olla harmitonta vitsailua, voi kolmannen osapuolen näkökulmasta näyttää aivan selkeästi kyberkiusaamiselta. Myöskään harmittomat tai harmittoman oloiset kommentit voi kommentin saaja kokea hyvinkin loukkaavina, jolloin kiusaaminen voi jäädä täysin huomaamatta tarkkailevilta osapuolilta. Internetin välityksellä kontekstiriipuvainen diskurssi, kuten sarkasmi, voi helposti jäädä huomaamatta toiselta osapuolelta, sillä kirjoittajan eleet, ilmeet ja tarkoitukset eivät tule teksin välityksellä selväksi, jolloin myös hyväntahtoiset kommentit voidaan ymmärtää negatiiviseen sävyyn. Pelkkä kommentti uuteen profiilikuvaan onkin vain murto-osa monitasoisesta kahden osapuolen välistä henkilökohtaista historiaa, jonka ymmärtämiseen täytyisi olla täysin perillä näiden ihmisten välisestä suhteesta. Hyvin harvoin kommentti on vain sitä, mitä siinä lukee.

2.3 Kyberkiusaamisen historia

Kyberkiusaaminen on kiusaamismetodi, joka on syntynyt viimeisen 20 vuoden aikana teknologisien harppauksien vuoksi. Kaksi suurinta näistä ovat lähinnä internetin ja matkapuhelimen keksiminen. (Kowalski, Limber ja Agatston 2012, s.2) Alunperin kyberkiusaaminen on tapahtunut MySpacessa ja tekstiviestillä. Sosiaalisen median kehittyttyä on seuraavaksi siirrytty WhatsAppiin ja Facebookiin, Instagramiin ja Snapchatiin. Vuonna 2016 suoritetun kyselyn mukaan kiusaaminen on Suomessakin siirtynyt entistä enemmän sähköiseen ympäristöön. (Näsi 2016, s.20) Kyberkiusaaminen on siis osittain korvannut ”perinteisen” kiusaamisen.

Kyberkiusaamisen syntymisen mahdollistivat teknologiset harppaukset, kuten matkapuhelimet, internet ja sosiaalinen media. Lisäksi tärkeässä osassa on näiden teknologioiden leviäminen suurelle osalle nuoresta ikäpolvesta. Suomessa vuonna 2017 16-24-vuotiaiden ikähaarukassa tilastojen mukaan 100% käyttää internetiä, 98% päivittäin tai lähes päivittäin ja 95% käyttää internetiä useita kertoja päivässä. Tästä ikähaarukasta 98% käyttää internetiä sähköpostin käyttöön, 97% pikaviestintään ja 96% yhteisöpalvelujen seuraamiseen. (”Tilastokeskus - Internetin käytön yleisyys, useus ja yleisimmät käyttötarkoitukset” 2017) Vuonna 2017 n. 97% 16-24-vuotiaista oli älypuhelin käytössään ja koko väestöstä kolmella neljästä on älypuhelin. Vuonna 2013 vain 55% väestöstä on ollut älypuhelin. (”Tilastokeskus - Internetin käytön yleisyys, useus ja yleisimmät käyttötarkoitukset” 2017) Tästä voidaan vetää muutamia johtopäätöksiä: Suomessa älypuhelimien käyttö on kasvanut suuresti 2010-luvulla, joten kyberkiusaamisen yleistymisen ei ole suinkaan ihme, varsinkaan kun lähes jokaisella nuorella on olemassa päätelaite, jolla internetiin voi päästä. Vaikka päätelaitetta ei olisikaan, silti jokainen käy internetissä päivittäin ja näistä suurin osa juuri sosiaalisessa mediassa tai keskustelemassa muiden ihmisten kanssa joko sähköpostilla tai pikaviestillä. On selvää, että kiusattu on helppo saavuttaa internetin välityksellä joka päivä. Lisäksi, koska nuorimmalla sukupolvella on eniten älypuhelimia, käy myös järkeen, että vanhempien on vaikea seurata heidän älypuhelimiansa käyttöä.

Yhdistyneissä Kuningaskunnissa kiusaamista on havaittu eniten YouTubeissa, Instagramissa, Snapchatissa, Facebookissa, Whatsappissa ja Twitterissä. (”Ditch The Label - The Annual Bullying Survey 2017” 2017) Tässä merkittävää on se, että kiusaamista on havaittu paljon

jokaisella alustalla näistä. Tästä onkin vedettävissä johtopäätös, että kyberkiusaaminen ei ole niin alustakohtaista, kun voisi luulla. Merkittävimmät vaatimukset kyberkiusaamisen tapahtumiseen ovatkin ne, että kiusaaja, kiusajaan yleisö ja kiusattu ovat kaikki samalla alustalla. Koska kaikki näistä alustoista ovat niin suuria, on kiusaaminen mahdollista ja jopa todennäköistä jokaisella alustalla näistä. Koska kaikille on tarjolla ilmaisia sähköpostipalveluita, kuten Hotmail, Gmail ja Yahoo, yksi lapsi joka harrastaa kyberkiusaamista voi kommunikoida uhrin kanssa useaa identiteettiä ja sähköpostia hyödyntäen. (Weber ja Pelfrey Jr. 2014, s. 56) Yksi kiusaamisen muoto onkin toisen yksityistietojen vuotaminen netissä, kuten sosiaalisessa mediassa, (”doxing”), jonka tavoitteena on aiheuttaa toiselle mielipahaa tai muuta haittaa.

Snapchat on erityisen herkkä alusta kiusaamiselle, sillä viestit poistavat itsensä, ellei vastaanottaja niitä erikseen tallenna. (”Snapchat.com - Tietosuojakeskus” 2020) Tästä tallentamisesta viestin lähettäjä saa ilmoituksen, ellei vastaanottajalla ole jotain kolmannen osapuolen ohjelmaa, jolla viestin tai kuvan voi kaapata sovelluksen tietämättä. On siis helppoa kiusata jättämättä todistusaineistoa ja jos kiusattu haluaa viedä asian eteenpäin, saa kiusaaja siitä tiedon heti.

2.4 Kyberkiusaamiselle altistuminen

Joidenkin tutkimuksien mukaan tyttöjen ja poikien kiusaamisessa ei ole eroja, kun taas toiset tutkimukset näyttävät että tytöt ovat alttiimpia kyberkiusatuksi tulemiselle kuin pojat. Myös kyberkiusaamisen ikähaarukasta on ristiriitaista tietoa, mutta joidenkin tutkimuksien mukaan suurimmat ongelmat kohtaavat 11-18-vuotiaat. (Bauman 2009)

Kuten kerrottiin 2.2- luvussa, on kyberkiusaamisella ja ”perinteisellä” kiusaamisella muutamia merkittäviä eroja. Kyberkiusaamistilanteessa kiusaaja voi olla täysin tuntematon kiusatulle ja kiusaaja ei välttämättä koskaan näe tekonsa vaikutuksia uhriinsa. Kyberkiusaamisen tunnistaminen voi olla hyvinkin paljon haastavampaa, kuin ”perinteisen” kiusaamisen. (Ks. 2.5 - Kyberkiusaamisen vastustaminen) Kyberkiusaamisessa myös on mahdotonta tietää, kuinka laajalle loukkaava sisältö voi levitä. Vaikka kiusaaminen olisi tarkoitettu vain muutaman ihmisen nähtäväksi, voi se jäädä internetiin määrittelemättömän pitkäksi ajaksi ja levitä tarkoitettun kohdeyleisön ulkopuolelle. On muistettava, että kyberkiusaaminen ja ”perinteinen” kiusaaminen tapahtuvat molemmat samasta syystä, kuten esimerkiksi kateuden tai vastenmielisyyden tunteen takia. (Triggs 2014) Kyberkiusaaminen onkin usein teemoiltaan samanlaista, kuin kasvotusten tapahtuvassa kiusaamisessa, sillä ne heijastuvat samoista syistä. Kiusaaja kokee tarvetta purkaa jotain tunnetta toiseen ihmiseen, joka ei välttämättä kykene puolustautumaan.

2.5 Kyberkiusaamiseen puuttuminen

Opettajan on haastava puuttua kyberkiusaamiseen, sillä sen havaitseminen voi olla hyvinkin haastavaa. Kyberkiusaaminen tapahtuu usein kouluajan ulkopuolella ja sitä voi olla mahdollista huomata tunnilla. Varsinkin aineenopettajalla, joka saattaa viettää ryhmän kanssa vain yhden tunnin viikossa, voivat keinot tunnistaa ja puuttua kyberkiusaamiseen hyvin rajallisia. Siksi suuri osa kyberkiusaamiseen puuttumisesta pitää tulla vanhempien, ystävien ja kaikkien, jotka sitä havaitsevat, toimesta. Ideaalitulanteessahan kyberkiusaamista ei tapahtuisi ollenkaan, joten ennaltaehkäisyllä on valtava rooli kyberkiusaamisen välttämiseksi. Kiusatun ja kiusaajien on myös hyvä pitää mielessä, että niin kasvotusten, kuin verkossakin tapahtuva kiusaaminen voi täyttää rikoksen tunnusmerkit.

Kyberkiusaaminen on samankaltaista, kuin fyysisesti tapahtuva kiusaaminen, mutta merkittäviä eroavaisuuksiakin löytyy. Miespuolinen Yhdysvalloissa sijaitsevan lukion opiskelija kommentoi asiaa näin: ”Se on kuin tavallista sosiaalista kiusaamista, mutta vain netin välityksellä. Ainoa syy, miksi se vaikuttaa ihmisiin enemmän on siksi, koska se, mitä he sanovat ja tekevät, tehdään piilossa näytön toisella puolella ja toisen selän takana. Se, ettei ole edes sitä rohkeutta olla paikan päällä ärsyttää minua.” (Weber ja Pelfrey Jr. 2014, s.97-98) Voidaankin sanoa, että kyberkiusaamiseen on pienempi kynnys, sillä se ei vaadi rohkeutta kohdata uhria kasvotusten.

Kyberkiusaamiseen puuttumisesta tulee jatkuvasti haastavampaa, sillä aikuisen on mahdollista pysyä perillä kaikista alustoista, joihin nuori kuuluu tai haluaa kuulua. Esimerkiksi koulussa tiettyjen sivujen blokkaminen on joskus ollut toimiva vastatoimi, mutta siihenkin löytyi vastakeinoja neuvokkailta oppilailta: Teknologian ymmärryksen kanssa kasvamisen antaa teini-ikäisille erityistietoutta sen ”porsaanrei’istä”. Esimerkiksi kirjoittamalla Googleen ”Kuinka pääsen koulussa Facebookiin”, voivat oppilaat etsiä tietoa siitä, kuinka päästä tavoitteeseen. Koska useissa puhelinliittymissä on myös mahdollisuus mobiilidataan, voivat oppilaat päästä Facebookiin missä tahansa, mukaanlukien koulussa (Weber ja Pelfrey Jr. 2014, 155-156). Nykyään rajaton mobiilidata on Suomessakin erittäin yleistä, harvoja poikkeuksia lukuunottamatta. Tähän suuri tekijä on se, että vanhemmat eivät halua rajoittaa lapsensa arkea liikaa, sillä vanhemmatkin varmasti käyttävät rajatonta internetiä. Lisäksi rajaton internet voi monessa tapauksessa tulla vanhemmille halvemmaksi, kuin käyttökato-

nen mobiilidata. Yhdistyneissä Kuningaskunnissa vuonna 2017 eniten kiusaamista tapahtui Instagramissa, seuraavaksi eniten Facebookissa ja kolmanneksi Snapchatissa. (“Ditch The Label - The Annual Bullying Survey 2017” 2017, s.26)

Kuten Kirves ja Stoor-Grenner (2017) ottavat kantaa, kiusaamisen ennaltaehkäisyssä on kasvatus tärkeässä asemassa. Nuoren tulisi kasvaa niin, että kiusaaminen tiedetään vääräksi ja että nuorelle ei tule mieleenkään kiusaaminen niin oikeassa elämässä, kuin netissäkään. Epäselvyyksien varalta nuorelle tulee kertoa jo nuorella iällä, minkä toinen voi kokea kyberkiusaamiseksi ja millaista käytöstä tulisi välttää internetissä, jottei nuori harjoita tietämättään kyberkiusaamista. Jo varhaiskasvatuksessa on tärkeää pitää mielessä kiusaamisen ehkäisy. Kiusaamisen ehkäisy perustuu aikuisen omien asenteiden tarkistamiseen, omaan suhtautumiseen jokaiseen lapseen, lapsiryhmään ja työyhteisöön sekä ymmärrykseen siitä, että aikuinen itse vaikuttaa ilmiön olemassa oloon. Aikuisen toiminta ja valinnat voivat ylläpitää kiusaamistilanteiden jatkumista ja mahdollistaa niiden syntymistä. Aikuisen tehtävä on kantaa vastuu kiusaamistilanteista, niihin puuttumisesta sekä ennaltaehkäisystä. (Kirves ja Stoor-Grenner 2017)

Koska on havaittu, että kyberkiusatuista voi tulla todennäköisemmin kyberkiusaajia, (Lozano-Blasco, Cortés-Pascual ja Latorre-Martínez 2020) voi mahdollisia tulevia kyberkiusaajia välttää syntymästä suojelemalla lasta kyberkiusaamiselta ensi kädessä. Näin ollen lapsi ei koe kyberkiusatuksi tulemisen traumaa, joka voi myöhemmin johtaa siihen, että lapsesta tulisi itse kyberkiusaaja.

3 Yhteenveto

Kyberkiusaaminen on erittäin yleinen kiusaamisen muoto nykypäivänä, jonka ovat mahdollistaneet viime vuosikymmenien teknologiset harppaukset. Koska internetiä käytti päivittäin jo vuonna 2017 lähes 100% nuorista, ovat kyberkiusaamiselle alttiita käytännössä kaikki. Jos kiusaaja, kiusattu ja yleisö ovat samalla alustalla, on kiusaamistilanne mahdollinen. Kaiken kaikkiaan kyberkiusaaminen muistuttaa ”tavallista” kiusaamista todella monella tavalla. Tämä on täysin loogista, sillä ryhmädynamiikaltaan tilanne on samanlainen. Roolit ovat käytännössä identtiset tosielämän vastaaviin ja motiivi kiusaamiseen on yleensä samanlainen, tai jopa sama, kuin kasvotusten tapahtuvassa kiusaamisessa. Kiusaamistilanne vain tapahtuu (yleensä) vanhempien ja opettajien näkökentän ulkopuolella, joka tuo kyberkiusaamiseen puuttumiseen omia haasteitaan. Tämän takia vastuu kyberkiusaamista vastaan taistelemisesta siirtyy yhä enemmän ennaltaehkäisyyn ja kasvattamisen puolelle. Ei ole kuitenkaan syytä unohtaa kiusaamisen havaitsemisen jälkeen tapahtuvaa puuttumista, kuten kiusaamisesta ilmoittaminen ylläpidolle, opettajalle ja vanhemmille, kiusaajan ja kiusatun kanssa keskustelusta ja sosiaalisen median käytön rajoittamista.

Lähteet

Bauman, Sheri. 2009. "Cyberbullying: a Virtual Menace". *Cyberbullying - A menace* (tammi-
mikuu).

"Ditch The Label - The Annual Bullying Survey 2017". 2017. Viitattu 30. maaliskuuta 2020.
<https://www.ditchthelabel.org/research-papers/the-annual-bullying-survey-2017/>.

Kiriakidis, Savros P. 2014. *Bullying among Youth : Issues, Interventions and Theory*. Nova
Science Publishers, Incorporated.

Kirves, Laura, ja Maria Stoor-Grenner. 2017. *Kiusaamisen ehkäisy varhaiskasvatuksessa -
Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelman laatiminen*. Mannerheimin Lastensuo-
jeluliitto.

Kowalski, Robin M., Susan P. Limber ja Patricia W. Agatston. 2012. *Cyberbullying : Bullying
in the Digital Age*. John Wiley Sons, Incorporated.

Lozano-Blasco, Raquel, Alejandra Cortés-Pascual ja M.Pilar Latorre-Martínez. 2020. "Being
a cybervictim and a cyberbully – The duality of cyberbullying: A meta-analysis". *Computers
in Human Behavior* 111.

Näsi, Matti Johannes. 2016. *Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2016* [kielellä
suomi]. Katsauksia, 18/2016. Suomi: Helsingin yliopisto, kriminologian ja oikeuspolitiikan
instituutti.

Salmivalli, Christina, Kirsti Lagerspetz, Kaj Björkqvist, Karin Österman ja Ari Kaukiainen.
1996. "Bullying as a Group Process: Participant Roles and Their Relations to Social Status
Within the Group". *Aggressive Behavior* 22:1–15.

"Snapchat.com - Tietosuojakeskus". 2020. Viitattu 11. joulukuuta 2020. <https://www.snap.com/fi-FI/privacy/privacy-center/>.

“Tilastokeskus - Internetin käytön yleisyys, useus ja yleisimmät käyttötarkoitukset”. 2017. Viitattu 16. huhtikuuta 2020. https://www.stat.fi/til/sutivi/2017/13/sutivi_2017_13_2017-11-22_kat_001_fi.html.

“Tilastokeskus - Internetin käytön yleisyys, useus ja yleisimmät käyttötarkoitukset”. 2017. Viitattu 16. huhtikuuta 2020. https://www.stat.fi/til/sutivi/2017/13/sutivi_2017_13_2017-11-22_kat_001_fi.html.

Triggs, Phoebe. 2014. *Handbook on Bullying : Prevalence, Psychological Impacts and Intervention Strategies*. Nova Science Publishers, Incorporated.

Weber, Nicole L., ja William V. Pelfrey Jr. 2014. *Cyberbullying : Causes, Consequences, and Coping Strategies*. LFB Scholarly.

“Wiredsafety - Helping Everyone Stay Safer Online Since 1995”. 2016. Viitattu 30. maaliskuuta 2020. <https://www.wiredsafety.com/>.